

5

ปัญหาความยากจน (poverty)

ที่อยู่อาศัยของคนยากจนในอินเดีย

ปัญหาความยากจน

ความนำ

เดิมความยากจนไม่ถือว่าเป็น ปัญหาสังคม แต่ถือว่าเป็นการลงโทษของพระเจ้า ที่บุคคลนั้นเคยประพฤติปฏิบัติ ในสิ่งที่ไม่ดีงามไม่เหมาะสม เช่น การลักขโมย การเอารัดเอาเปรียบ เบียดเบียนผู้อื่น การคอร์รัปชัน ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตไม่เท่ากัน หรือบางคนเกิดมามีน้อย บางคนเกิดมามีพร้อมทุกอย่าง ทั้งทรัพย์สินเงินทอง รูปสมบัติในปัจจุบัน ความยากจนเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เสมอภาคและโอกาสในการทำมาหาเลี้ยงชีพ

1. ความยากจน

หมายถึง ความรู้สึกไม่พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน ความแร้นแค้น การกินอยู่อดอยาก การขาดแคลนปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ไม่มีความสุขสบายเท่าที่ควร ในฐานะที่เกิดขึ้นเป็นสมาชิกของสังคมโลกเหมือนกับคนอื่น ๆ¹

หมายถึง การขาดแคลนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความบกพร่องในการทำงาน ชีวิตความเป็นอยู่ ไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพทางร่างกายและสมองให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่และไม่สามารถดำรงฐานะทางเศรษฐกิจในระดับเดียวกับคนอื่น ๆ²

2. เกณฑ์การวัดความยากจน

เกณฑ์ที่ใช้วัดความยากจน ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบัน คือ รายได้ประชาชาติต่อหัวต่อปี

การวัดความยากจนจะวัดได้จาก รายได้และปัจจัย ที่มีต่อความจำเป็นในการดำรงชีวิต โดยรายได้ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดนั้นจะแตกต่างกันในแต่ละสถานที่และระยะเวลา³

ธนาคารโลก ในปี พ.ศ. 2513 กำหนดรายได้ต่อหัว ต่อปีของประชากรโลก เท่ากับ 200 เหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 5,000.- บาท ถ้ามีรายได้นี้ต่ำกว่านี้ถือว่ายากจน

ทางเศรษฐศาสตร์ มีเกณฑ์ว่า พิจารณาจากรายได้ที่เป็นตัวเงิน รายได้ต่ำกว่า 1,000.- เหรียญสหรัฐ หรือต่ำกว่า 2,500.- บาท ถือว่ายากจน

ในปี พ.ศ. 2524 เจ้าหน้าที่ธนาคารโลกและนักวิจัยชาวไทย ได้กำหนดระดับรายได้ ที่เป็นเกณฑ์ตัดสินความยากจน ไว้ดังนี้

ในเมือง	5,151 ต่อคน ต่อปี
ชนบท	3,454 ต่อคน ต่อปี
มีรายได้นี้ต่ำกว่านี้ ถือว่ายากจน	

ในปี พ.ศ. 2524 ไทยมีคนยากจนทั้งประเทศ 24%

1 ใน 3 ของประชากรยากจน จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จะมีประชากรยากจน 36%

ภาคกลางมีคนยากจนน้อยที่สุด เท่ากับ 16%

ในกทม. มีคนยากจน ประมาณ 4% หรือ 2 แสนกว่าคน

3. ความยากจน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1. ความยากจนไม่แท้ ได้แก่ การใช้จ่ายที่เกินสถานภาพของตนเอง หรือทำนองที่ว่าใช้
จ่ายเกินฐานะ หรือรายได้ต่ำกว่าระดับนิยมสูง ใช้เงินฟุ่มเฟือยเกินฐานะ ชอบเล่นการพนัน หรือเสพ
สุรา ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน โดยเสียดอกเบี้ยแพง ๆ เพื่อทำตนให้เทียมหน้าเทียมตาคนอื่น มีวิทยุ ตู้เย็น
ทีวี รถยนต์ วีดีโอ เครื่องปรับอากาศ บ้านพักตากอากาศ ฯลฯ

2. ความยากจนแท้ หมายถึง ภาวะการณ์ที่บุคคล ไม่สามารถหารายได้มาใช้จ่ายให้
พอเหมาะกับความเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อาจเกิดจากการว่างงาน โอกาสในการ
ทำมาหาเลี้ยงชีพ ความพิการ เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประชากรมากกว่าตำแหน่งงาน ฯลฯ

4. ประชากรโลกและความยากจน

จากการสำรวจของธนาคารโลก ในปี 2529 ทั่วโลกมีประชากรประมาณ 5,000 ล้านคน
เป็นคนยากจนเสียประมาณ 3 ใน 4 ซึ่งอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาแถบ เอเชีย แอฟริกา และลาติน
อเมริกา ประมาณ 3,600 ล้านคน

ประชากรส่วนใหญ่ที่ยากจนจะอาศัยอยู่ในชนบท มีบางส่วนที่เข้ามาอาศัยตามสลัมในเมือง

ประเทศที่ยากจนส่วนใหญ่เป็นประเทศเกษตรกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะเข้าช่วยในการ
เพิ่มผลผลิตมีน้อย บางปีเกิดฝนแล้ง ขายผลผลิตได้น้อยและได้รับความอยุติธรรมจากพ่อค้าคนกลาง
ที่มักจะรับซื้อผลผลิตในราคาต่ำแต่นำไปขายในราคาสูง เมื่อว่างจากฤดูทำนาหรือปีไหนฝนแล้ง
เกษตรกรเหล่านี้ก็จะว่างงาน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีประชากรมาก
เศรษฐกิจขยายตัวตามไม่ทัน ทำให้มีตำแหน่งงานน้อยกว่าจำนวนประชากร ทำให้เกิดปัญหาการ
ว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสลัม ฯลฯ

ความยากจน (poverty) ในเอธิโอเปีย

คิฉัน

5. ผลของความยากจน

1. เป็นภาระต่อสังคม คนยากจน เป็นหน้าที่ของสังคมที่ต้องให้ความอนุเคราะห์ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาประเทศ ไปสู่จุดที่ต้องการได้ ในระยะเวลาอันเหมาะสม

2. ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด สลัม อาชญากรรม วัยรุ่น ปัญหาครอบครัว ฯลฯ

3. ผลต่อตัวบุคคลและครอบครัว ทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ได้รับการเพ่งเล็งในการก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ทำให้เกิดความหวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย ขาดโอกาสในการการศึกษาและการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทำให้บางคนปล่อยชีวิตไปตามชตากรรม เมื่อความหิวเข้ามา บางคนลักขโมยเมื่อว่างงาน บางคนหันไปเสพยาเสพติด หรือบางคนผูกคอตายหนีชีวิต ฯลฯ

4. ทำให้เกิดความไม่มั่นคง ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เนื่องจากต้องใช้ทั้งกำลังทรัพย์และเวลาในการขจัดความยากจน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาประเทศในทางอื่นได้เท่าที่ควร

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา

1. ปัจจัยพื้นฐานทางด้านครอบครัวและบุคคล

ขาดการศึกษา

เจ็บป่วย

ว่างงาน

พิการหรือทุพพลภาพ อุบัติเหตุจากการอุตสาหกรรม

ภัยธรรมชาติและโรคระบาด

รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือเสียรู้นายทุน

ชราภาพ

มีบุตรมาก รายได้ไม่พอรายจ่าย มีหัวหน้าครอบครัวคนเดียว

ฯลฯ

2. ประชากรในประเทศกำลังพัฒนามักมีบุตรมาก มีรายได้น้อย การมีบุตรมากและจำนวนประชากรมาก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจน

3. สภาพของดินฟ้าอากาศ ในบางประเทศมีอากาศร้อนมาก ทำให้พื้นดินร้อนและมีความชื้นสูง ทำให้ดินสีกร่อน มีผลกระทบกระเทือนต่อป่าไม้ สัตว์ พืชผัก ผลไม้ ทำให้ได้ผลผลิตต่ำ การจะทะนุบำรุงดินต้องใช้เงินทุนมาก

4. ความไม่เสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและโอกาส ในการดำเนินชีวิต

5. ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะซื้อวัตถุดิบจากประเทศกำลังพัฒนาผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปเข้ามาขายให้ ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาขาดดุลการค้ามาก รวมทั้งการส่งสินค้าเครื่องจักรและสินค้าเทคโนโลยีระดับสูง ซึ่งมีราคาแพงมากเมื่อเทียบกับสินค้าเกษตรกรรม

6. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและสังคม

ในบางประเทศทั้งในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา มีการเชื่อถือทางด้านไสยศาสตร์และโชคลางของขลังมากเกินไป มีความเชื่อว่าพืชผลต่าง ๆ จะเจริญงอกงามได้ขึ้นอยู่กับอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นตัว ไม่หมั่นทะนุบำรุงดินมั่งแต่จะให้โชคช่วย ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

7. การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้สูง โดยเฉพาะในชนบท ซึ่งจะเป็นผลระยะยาวต่อปัญหาทางด้านการเมืองและสังคม

8. ปัญหาเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศตกต่ำ ภาวะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจโลกเมื่อทั่วโลกเศรษฐกิจทรุด ประเทศกำลังพัฒนาที่มีภาวะทางด้านเศรษฐกิจทรุดตามไปด้วย ประชากรมีกำลังซื้อน้อย

9. การว่างงานเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้นจำนวนปีละมาก ๆ ทำให้ตำแหน่งงานเติบโตไม่ทันกับจำนวนประชากร

10. การกระจายรายได้ในประเทศกำลังพัฒนายังไม่ดีเท่าที่ควร คนร่ำรวยมีโอกาสที่จะสร้างฐานะเป็นปีกแผ่นได้ในเวลาอันรวดเร็ว ตรงกันข้ามกับความยากจน

6. ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา

1. เป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศขึ้นอยู่กับการผลิตขั้นต้น มีสินค้าหรือพืชผลไม่กี่ชนิด

2. คุณภาพของประชากรอยู่ในระดับต่ำ

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมยังขาดความรู้ทางด้านวิชาการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศของท้องถิ่น มีความยากจน มีคุณภาพชีวิต ที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรแก่ความจำเป็น

3. รายได้ต่ำ เงินออมทรัพย์มีน้อย ทำให้ไม่สามารถลงทุนขยายการผลิต บางคนต้องเช่าที่ดินทำกิน บางคนต้องนำที่นาไปจำนอง

4. ไม่นิยมการลงทุน นิยมระบบการทำงานแบบครอบครัว ราชการ รัฐวิสาหกิจ ขาดผู้ริเริ่มที่สำคัญทางการอุตสาหกรรม มีช่องว่างระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจนสูง

5. มีอัตราการเกิดสูงและมีประชากรมาก มีตำแหน่งงานน้อยกว่าจำนวนคนมาก
6. มีความไม่มั่นคงทางด้านการเมือง

7. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจน

1. สำหรับตนเอง ควรมีความขยัน ประหยัด อดทน อดออมไม่เลื่องงาน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก สุขภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตนแต่ไม่อ่อนแอ
2. ควรส่งเสริมทางด้านการเกษตรกรรม และมีการพัฒนาทางด้านนี้ให้มากที่สุด
3. ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในระยะยาวในด้านการลงทุน
4. ควรจัดสรรที่ดินให้คนยากจน ได้มีโอกาสจับจองได้ โดยใช้วิธีผ่อนส่งราคาถูก ในระยะยาว ทำให้คนยากจนมีกำลังใจในการทำงาน
5. ควรส่งเสริมให้มีการทำนาปีละสองครั้ง ช่วยกันขุดคลองชลประทาน ทดน้ำเข้านา ในฤดูที่ว่างจากการทำนาช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน สร้างโรงเรียนสำหรับลูกหลาน สร้างโรงพยาบาล บริการสาธารณสุขโรค ไฟฟ้า น้ำประปา
6. อาจจะทำในรูปสหกรณ์ การประกันราคาพืชผล การป้องกันการตัดราคาของพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้เกษตรกร ได้ขายพืชผลในราคาที่เป็นธรรม มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี เหมือนในอาชีพอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ
7. ควรส่งเสริมให้มีการใช้แรงงานคนแทนแรงงานเครื่องจักร เพื่อจะช่วยให้คนว่างงานมีโอกาสทำงานได้
8. สร้างงานและขยายงานอุตสาหกรรมไปในชนบท เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ชาวชนบทอพยพเข้ามาหางานทำในเมือง เป็นการช่วยลดปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด
9. การศึกษาสำหรับเด็กในชนบท ควรเน้นหนักทางด้านการเกษตรกรรมเพื่อนำมาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น
10. คนร่ำรวยควรเสียสละให้คนยากจนบ้างเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ถ้าเมื่อใดช่องว่างระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจนห่างกันมาก ๆ เมื่อความยากไร้เข้ามาเติมที่ อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายดังที่เคยมีมาแล้วในอดีตกาล
11. สาเหตุหนึ่งของปัญหาความยากจนในประเทศกำลังพัฒนาคือ การมีจำนวนประชากรมาก ควรลดอัตราการเกิดของประชากร โดยใช้การวางแผนครอบครัวเข้าช่วย เด็กยากจนคนใดที่เรียนดี ควรส่งเสริมให้เล่าเรียนชั้นสูง เพื่อจะได้กลับไปช่วยพัฒนาชนบท
12. ควรมีสุนัขฝึกอาชีพเคลื่อนที่เพื่อพัฒนารายได้ของครอบครัวคนยากจนในชนบท ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและควรมีการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท เพื่อเปิดโอกาสให้คนยากจน ได้มีโอกาสทัดเทียมผู้อื่นในการขยับฐานะของตนเอง

8. ปัญหาความยากจนในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศอภิมหาอำนาจ ผู้นำโลกเสรีและหนึ่งในประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า เป็นประเทศหนึ่งที่มีมาตรฐานการครองชีพดีที่สุดในโลก จากการสำรวจของกระทรวงแรงงานและสถาบันประกันสังคมของสหรัฐอเมริกา ในปี 2529 พบว่า จากประชากรอเมริกันประมาณ 240 ล้านคน ประมาณ 14% หรือประมาณ 33 ล้าน 7 แสนคนของประชากรอเมริกัน เป็นคนยากจน บางครอบครัวมีอาหารรับประทานวันละ 1 หรือ 2 มื้อ เท่านั้น ในแต่ละปีจะมีชาวอเมริกันที่อดอาหารและหนาวตายจำนวนไม่น้อย ในต้นปี 2529 ในสหรัฐอเมริกามีการรณรงค์ต่อต้านความยากจน

จากการวิจัยของมหาวิทยาลัยแอสตันพอร์ตพบว่า มีคนอเมริกันที่ยากจน อายุต่ำกว่า 18 ปี ลงมา ประมาณ 12 ล้าน 9 แสนคน ประมาณ 9 ล้านถึง 9 ล้าน 5 แสนคน เป็นอเมริกันนิโกรหรืออเมริกันผิวดำ อีกประมาณ 3 ล้านคน เป็นชาวอเมริกาใต้บ้าง ปอร์โตริกันบ้าง เม็กซิโกบ้าง ที่อพยพเข้ามาเมืองอย่างผิดกฎหมาย รวมทั้งชาวลาวยอพยพ ญวนอพยพ ชาวต่างชาติจากประเทศกำลังพัฒนาที่นับว่ามีเศรษฐกิจดี ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลี จีน และไทย

สาเหตุแห่งความยากจนของคนอเมริกัน เกิดจากการที่หัวหน้าครอบครัวตกงานเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำโรงงานอุตสาหกรรมล้มละลายหรือขาดทุน หรือเป็นครอบครัวที่ไม่มีงานทำแน่นอนหรือครอบครัวที่พอถึงแก่กรรม ละทิ้งไป หย่าร้าง เป็นครอบครัวที่มีมารดาเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่เพียงผู้เดียว ทางการอเมริกันจะจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูให้เป็นอาทิตย์แต่ก็ยังไม่เพียงพอแก่การยังชีพ

เกณฑ์การวัดว่าครอบครัวใดเป็นครอบครัวยากจน กำหนดไว้ดังนี้ ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ลูก รวม 4 คนนั้น จะต้องมียาได้ต่อปี 275,860 บาท หรือ 10,640 เหรียญสหรัฐ หรือประมาณเดือนละ 22,988.- บาท ถ้าต่ำกว่านี้ถือว่าเป็นครอบครัวยากจน

คนโสด มีเกณฑ์กำหนดว่า จะต้องมียาได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 5,728 เหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 148,928.- บาทต่อปี หรือประมาณเดือนละ 12,410.- บาท ถ้ามีรายได้ต่ำกว่านี้ถือว่ายากจน ประชากรอเมริกันจะเสียภาษีหลายอย่างนับแต่ภาษีของรัฐที่อาศัยอยู่ ภาษีของรัฐ เงินประกันสังคมและเงินสะสม เงินประกันสังคม ฯลฯ

คนโสดที่มีรายได้ต่อปี 5,728 เหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 148,928.- บาท เมื่อหักภาษีแล้วจะเหลือประมาณ 3,000 เหรียญสหรัฐหรือประมาณ 83,200.- บาท สวัสดิการจากการเสียภาษีที่จะได้รับคือเงินบำนาญเมื่อตงานหรือถูกเลิกจ้าง การรักษาพยาบาลฟรียามเจ็บป่วยไม่ว่าจะเป็นคนไข้ในหรือคนไข้นอก เจ็บป่วยมากหรือน้อย บำนาญเลี้ยงชีพตลอดชีวิต ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน

สรุป

ความยากจน หมายถึงการขาดแคลนปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตหรือมีรายได้เฉลี่ยทั้งปีสูงกว่า 1,000 บาท ไม่มาก รู้สึกไม่พอใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตน ที่อดอยากยากแค้น

ประเทศที่จัดว่ายากจนที่สุด อยู่ในทวีปเอเชีย ประชากรร้อยละ 40 เป็นคนยากจน มีอาชีพทางเกษตรกรรม บางที่ฝนแล้ง เทคโนโลยีต่าง ๆ ยังไม่ดีพอ ขาดผลผลิตได้น้อยและถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา คนยากจนส่วนใหญ่จะขาดอาหาร ขาดการรักษาพยาบาล บางบ้านจะปลูกยกพื้นอยู่บนน้ำครำ

มีปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดมีปัญหาคความยากจนในประเทศที่กำลังพัฒนา

1. สภาพของดินฟ้าอากาศ - ร้อนเกินไป ทำการเพาะปลูกไม่ได้ผล
2. ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคม - เชื่อถือในไสยศาสตร์ โชคกลางของขลัง นิยมใช้โชคเข้าช่วยในการเพาะปลูก
3. การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คนร่ำรวยมีโอกาสร่ำรวยมากขึ้น คนจนยิ่งจนลง
4. ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะซื้อวัตถุดิบไปในราคาถูกและส่งสินค้าสำเร็จรูปมาขายราคาแพง
5. จำนวนประชากรมีมากกว่าตำแหน่งงาน
6. การกระจายรายได้ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจน

1. ควรส่งเสริมเทคโนโลยีต่าง ๆ ทางด้านเกษตรกรรม
2. จัดสรรที่ดินให้คนยากจนได้เช่าซื้อในราคาถูก
3. ให้สินเชื่อการลงทุนแก่เกษตรกรในระยะยาว
4. ควรส่งเสริมให้มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง และช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน
5. การศึกษาสำหรับเด็กในชนบท ควรเน้นในด้านการเกษตรกรรมมากกว่าวิชาทั่วไป
6. คนร่ำรวยควรเสียสละให้คนยากจนบ้าง
7. เน้นให้มีการใช้แรงงานแทนเครื่องจักร
8. ควรใช้นโยบายวางแผนครอบครัวกับประชากรในชนบท

9. ยามว่างจากฤดูทำนาควรให้ชาวชนบทได้มีโอกาสฝึกอาชีพจากศูนย์ฝึกอาชีพเคลื่อนที่
10. ควรมีการสร้างงานอุตสาหกรรมในชนบท เพื่อกระจายรายได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนสำหรับตนเองและเพื่อนร่วมสังคม

1. ประหยัด
2. ขยัน
3. ไม่เลือกงาน

คำถามท้ายบท

1. แต่เดิมทำไมจึงไม่จัดปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสังคม
2. ความยากจนคืออะไร
3. ประเทศในทวีปใดที่จัดได้ว่ายากจนที่สุด
4. เพราะเหตุใดคนในประเทศที่กำลังพัฒนาจึงยากจน
5. จงอธิบายถึงแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน
6. จงอธิบายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนสำหรับตนเองและเพื่อนฝูง ญาติ-

พี่น้อง

เชิงอรรถ

¹ฉัจฉลดา พิษิตบัญชาการ, ปัญหาสังคม (กทม.: กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2526), หน้า 62.

²ประสาท หลักศิลา, ปัญหาสังคม (กทม.: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2515).

³เมธี ครองแก้ว, เกณฑ์การวัดความยากจน (กทม.: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527).

บรรณานุกรม

- คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์ ฉบับความยากจน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (เมษายน - กันยายน) 2523.
- ณัจฉลดา พิษิตปัญชาการ. ปัญหาสังคม. กทม. : กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2526.
- ประสาท หลักศิลา, ปัญหาสังคม. กทม. : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2515.
- เมธี ครอบแก้ว. เกณฑ์การวัดความยากจน. กทม. : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย. กทม. : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.

Bibliography

- Birdsall, Nancy. Population Growth and Poverty in the Developing World. Population Bulletin, December, 1980.
- Fitchen, Janet M. Poverty in Rural America. Boulder, Colo. : Westview Press, 1981.
- Galbraith, John Kenneth. The Nature of Mass Poverty. Cambridge Mass. : Harvard University Press, 1981.
- Nordheimer, Jon. America's Rural Poor : The Picture Is Changing. The New York Times, August 17, 1975.
- President's Advisory Commission on Rural Poverty. The People Left Behind. Employment Service Review, April 1968.
- Statistical Abstract of the United States : 1982 - 83.